

ՅԻՇԱՏԱԿ ՀԱՅՐԵՆԻ

ՀԱՎՏԱԾԻԾԱՂ որպէս շուշան ձիւնափառ,
 Որ ընդ երեկս յարիւոյն չողկոյ տօթահար
 Ի չնորհ անոյշ կըքէ զճակատն 'ի խոնարհ,
 Եւ անձկանօք մինայ ցայգոյն զովարար.
 Մինչ ուղեւորն անցեալ ընդ այն յամբաքայլ
 Դեռ հիասքանչ գիտէ ըզգեղն թառամեալ.
 Այսպէս 'ի քեզ բերին աչք իմ տրտմասուղ.
 Ո՛ր սիրունակ ինձ թագուհիդ փառազորիկ.
 Եւ հրաշայեալ պիշ ընդ աչիւնսդ նըւաղկոտ՝
 Առկայճք նախկին քոյոց փառաց անաղօտ,
 Լայնահառաշ հեծեմ՝ ողբովք սրտաբուղն,
 Եւ պաղպաղէն աչքս յարտասուեաց 'ի դառն ուղն:

Այլ երանի՛ թ'էր իմ լալեաց յորդառատ՝
 Յառոյգ 'ի տխր պճնեալ վեհիդ ըզճակատ.
 Յանկարճ սրտիս դառըն հառաչք հրամանուած
 Զյաւիտենից գլեալ ձիւնիցն ըզղանգուած՝
 Եւ ամէին քեզ ջինջ դարուն ծաղկաբեր,
 Իբր 'ի Մասեաց 'ի սուրբ կողէն սառնասեր՝
 Խոյս տայ հիւսիս յուղից վիժակ բիւրեղեայ,
 Մինչ ընդ այերս շնչին սրղոխք Յգէմայ:

Այլ ինձ եղնկ որ հեծեծեմ սիրտ 'ի կոծ
 Քան ըզմուռնչա Ովկէանուն անդնդոց.
 Եւ շեթք աչացս իբր 'ի ցուրտ վեմ՝ դամբանին
 Պաղեալք համբուն 'ի շնչս փոխին ցրտագին:

Եզերամարց հանգոյն յաւերս թափառեալ,
 Ուր հսկայից ննջին աճիւք լուսափայլ,
 Հերք գիտախուրբ, աչք 'ի շիրիմն ակնկոր՝
 Լացուցանես զլերինս 'ի յողբ աղէկսոր:

Այն ինչ գլեալ զանիւս կառայն արծաթեայ՝
 Լուսին ոգի գիշերց իբր հարսն նաղեալ գայ,
 Շողալ առ կախ 'ի գերեզմանս Հայկազանց,
 Զերդ 'ի տաճար լապտեր փայլուն եւ անանց.
 Յայնժամ զմօքդ սաւառնեալ յուշք անցելոյն,
 Զորօրինակ տըմնն սաղարթք աշնայնոյն՝
 Խուռըն գիմեալք բարդ բարդ կուտին հողմալար,
 Շուրջ ըզծառովն որ նախ նոքիմբք պերճանայր,
 Առ միխիթարն թախծեալ սրտից բարբառիս.
 «Քանիցս անցեալ զինեւ յաւուրսն անդ նախնիս,

Յորժամ փայլէր յիմ գլուխ պրտակ բիւրակնեայ,
Եւ սիգադանձ նագէի 'գահն Արամայ,
Լուսին լըկայ կացեր յերկնից 'ի խորան
Ընդ աստեղաց պարուն փառացս աննրման .
Քանկցս նըշլբդ փայլ ըզփայլի ծրկացին
Յորժամ 'ի մարգս մեղու հոստնք խաղային ,
Եւ արբենայր երկիր 'ի յիւղ եւ կարագ ,
Կաթն 'ի պտկանց ծորէր դառանց ըսպիտակ .
Կարմիր վարդին պէս փթըթէին գիրդ մանկունք ,
Մանկունք կայտառք , Հայոց բաղդին աստեղունք .
Ծերք փափկացեալք մանկանային յառոյգ տիս՝
Սօսեայ 'ի ստուերս հաբեալք զիւրեանց տասնաղիս .
Մատաղ կուսանք , շուշանք 'ի խաղս առուակաց ,
Բնդ բլուրս 'ի կայթ վազս առնուին խնդազգեաց .
Նիկն անուշակ ծաւալ 'ի կէտս համբուրից ,
Եւ սիրտք ուժգին տրոյկեալք յաւիւն խանդակց .

Յայնժամ լուսին նշլբդ խաղաղ ննջէին
Նարմանազուկ յորրան պէաց քառեկին ,
Գդուեալք մեղմիկ 'ի գիրդ ծըղիս զեփիւռին՝
Որ յնդէմին շնէր բարձանց հեղագին .
Զըգոյր թախից , չըգոյր ինչ հոգ եւ աղէտ ,
Համայն խնծիղ ու երջանկութիւն բերկրաւէտ :

Երկիր՝ որ նախ յաղու քրնար ոսկեծղի
Զնախառտեղծիցն հնչեաց հարսներդ հրաշալի ,
Երկնագանակ նուադաց 'ի ձայն սրտաթունդ
Գոռ դիւցաղանց հանէր բանակս քաջագունդ ,
Յամպախաղաց Արարատայն վեհ բարձանց
Զգիշերագէմն վանել հրոսակ թշնամեաց .
Յարի արանց անկեալ նետից դիտապաստ՝
Ի բլուրս Հայոց ննջէր հինից ժանտ երաստ
Ո՛հ , սրբազան բըքուրք , խորանք անշարժուն ,
Որ զցայգն ողջոյն յափտըք խնկովք ախաղձուն՝
Եւ 'ի տուընջեան կողմք լցեալ 'ի նարգէս ,
Ոյր 'ի դրախտին փթթէր մերթ զարմն 'ի պարտէզ .
Զխորդ թաթաւք յարեանց կարմիր ճապաղիս՝
Բիւրս 'ի զարմէն տեսիք Հայկայ քաջարիս ,
Ի սէր կրօնի եւ 'ի պարծանս Հայրենեաց
Դիւթաւալ խաղալ 'ի խաղմ մահազգեաց ,
Իբր ըղծաղիկ պղուն վառեալ գեղաթոյր ,
Զոր 'ի ծղօտէն կորէ մանդաղ սայրասուր

Ո՛հ , ննջեցէք խաղաղ մարտիկք աննրկունք ,
Ո՛վ իմ լերանց դուք հերոսանձ առիւծունք .
Վասն Հայրենեաց մեռեալք՝ ցանկետն յաւիտեան

Ասորիոյիք դուք ընդ վեհ զարմին Հայութեան .
 Ըղձեղ յաւէտ երկին լացցէ բազմաշէայն ,
 Շաղն մարգարտեայ որ ծաւալէ գլխերայն ,
 Ուրք ՚ի Մասեայ գլեալ կողից բիւրեղեայ ,
 Յորձանապաղոյտ սահանք ալեայ Նրոսիայ՝
 Ըղձեղ ծովուն կապոյտ կոհակք բեկոնուաւ
 Մեծահառաջ մոնչմամբ ընդ ժայռ եւ ընդ խուծ ,
 Ըղձեղ սօսեայ սօսաւիւնք՝ շունչ գլխերին ,
 Ըղձեղ ծաղիւնք , ըղձեղ սրղոյք , զձեղ արփին . . . :

Այսպէս լուսին անքուն աչօք դու վկայ
 Կացեր չքնաղ բաստիս յեթեր լուսախայ ,
 Տեսեր զերկիրս կանաչ օթոյ ծաղկէնկար ,
 Եւ ՚ի վերոյ զերկին՝ կապոյտ տաղաւար ,
 Ուր զանուշակն ըմպեալ զայգոյն մատրուուակ ,
 Հարսունք ծաղկեալք յԵդէմովայրն կենսունակ ,
 Ի թուծուակ աղիս քնարայ գողթանայ՝
 Պար կաղմէին պսակ ՚ի գլուխս մարգարտեայ :

Այլ արդ դարձիր հայեայ լուսին ոսկեծամ ,
 Հայեանց յաւերս եւ ՚ի շիրիմն անխնամ ,
 Իցէ՞ այս վայրն ուր փառք կեցին ընդ բիւր դարս ,
 Ուր գիւցաղանց ես փայլէի քաջ յարարս
 Աւաղ բըռունք աւերեցին հիմն ՚ի վեր
 Զանդրանկագեղն յաշխարհս , զերկիր մաննաբեր .
 Եւ Հայաստան իբրեւ ըզհարսն անտերունչ՝
 Փառօք իւրովք սուղի յաւերս մահաշունչ :

Փայլակն այն ո՛հ , երջանկութեան ոսկեծիր՝
 Էր արշալոյսն իմոց կենաց վարդափափու ,
 Որ ՚ի քթթել ական էտռ ըզվախճան ,
 Ըզծիրանին մերկեալ յանձնէն պատմուճան՝
 Փոթորկածին յամալոյ դումար բարդ ՚ի բարդ
 Յեթերահան ծովուն աղիս լուսաղարդ :
 Եւ իմ որդիք բնակասընունդք աշխարհիս ,
 Ի Հայրենեայ նշդեհք՝ լքբին ըզՄասիս ,
 Որոց մեչիւնք աղիողորմ հեծութեանց
 Ընդվայր բաղխեն զտարին սիրտ անթափանց .
 Ընդվայր եւ զիմ յուղեն աղիս ցաւագին՝
 Վիրաց նոցին գտանել դարման կենսածին ,
 Աւաղ ինձ մօրս ծնողն որդւոյ սիրասուն՝
 Որոց աշխուք ցանդ նըւաղին ՚ի լուսոյն :

Ո՛հ , դադարեանց յողբոցդ մայրիկ իմ անոյշ ,
 Ո՛ղ դու սրտիս իմ խանդավառ միակ յուշ ,
 Փոքր միւս եւս՝ եւ հեկեկանքդ ողբամուռնչ
 Լափեղ կիւմամբ ծախեալ սպառնն զիմ ըղձունչ .

Պիշ աղէ՛ պիշ ընդ մարդ մլտից արեւուն ,
Տեսանիցէս անդ լոյս փայլեալ շողջողուն ,
Ծագեանց անդրէն նոր արշալոյս Հայութեան ,
Լուսոյն ծրխայ՝ զրօշակ յայերս 'ի ծածան ,
Յոյր նըշուլից փախնուեն ճիւղաղբ գիշերին ,
Ուխտք իմաստից առատացեալք զեղանին :
Պնդեանց աստ իբր առնաղէն քաջ ասպետ ,
Զի ընդ խաւար կոյ մարտնչել քեզ յաւէտ :

Աւետիս Կարապետեան
Կ. Պօլսէյի
Աշխ. Ժառ. Վարժարանի :

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՓՐԿԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս Երրորդութեան խորհուրդն
կը պարունակէ իւր մէջ բնազանցական
և անիմանալի գաղտնիք , նոյնպէս եւ
Փրկագործ-Իւնն կը բովանդակէ մար-
դոյ սքանչելիքներն , իւր վախճանական
նպատակի և իւր սրտի և հոգւոյ նը-
կարագրութիւնն : Եթէ նուրբ մտա-
ծութեամբ նկատեմք , զարմանօք պի-
տի տեսնեմք որ սոյն երկու խորհրդոյ
մէջ ծածկուած են Աստուծոյ սկզբնա-
կան դիտաւորութիւնքն և տիեզերաց
կազմակերպութիւնն : Երրորդութեան
փառաց առջեւ կը յայտնուի մեր փո-
քրկութիւնն , կը ստորնանայ մեր իմա-
ցականութիւնը և բնաջինջ կը լինիմք
մեք : Բայց սրտագրաւ փրկագործու-
թիւնն , որոյ խորհուրդն գերագոյն ևս
է , չթողուր զմեզ ընդ երկար շննալ
և ոքանչանալ Երրորդութեան գաղա-
նեաց վերայ , այլ արտասուօք կը լեցը-
նէ մեր աչքերն եւ կ'ուղղէ զանոնք
առ վայր մի խաչի վրայ :

Սոյն խորհրդէն կը ծնի սկզբնական
մեղաց պատմութիւնն , որ յայտնապէս

կը ցուցնէ մարդոյ բնութիւնն : Եթէ
չընդունիմք սոյն մեղաց ստուգութիւ-
նը , որ արդէն բոլոր ազգաց աւան-
դութեամբք հաստատուած է , ան-
թափանցելի մթութիւն մի կը շրջա-
պատէ զմեզ և շատ գաղտնիք և խոր-
հուրդներ , շատ սլատահմունք և երե-
ւոյթներ անմեկնելի կը մնան : Ի՞նչ
բացատրութիւն կարեմք տալ մարդոյ
դէպ առ չարն ունեցած միտման , որ
միշտ կը հակառակի առ բարին եղած
յոթարութեան և ձայնին թէ՛ « Մենք
առաքինութեան և բարութեան հա-
մար ստեղծուած եմք » : Ի՞նչպէս կա-
րելի է բացատրել Մարդոյ թշուառու-
թեան արժանաւորութիւնը , նորա ա-
ռատահոս քրտունքը , որք մեծամեծ
ակօսներ կ'արդասաւորեն , յորդ ար-
տասութն , բազմաթիւ վշտերը , ար-
դարոց կրած դժբաղդութիւնները , չա-
րագործին յաղթանակները և անպա-
տուհաս յաջողութիւններն . Ի՞նչպէս
կարելի է պարզել եւ մեկնել ասոնք
առանց նախնական անկումն ընդունե-